כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת תזריע מצורע ■ כ"ט ניסן תשפ"ו ■ 16.04.2026 ■ גליון מס' 886

בעקבי רלב"ג

פרשת תזריע

/ הרב פרופ' נריה גוטל

דינו של אדם שנחשד ב"מראות נגעים", עשוי להיות מוכרע כאחד משלושה: טהור מחד גיסא, טמא מאידך גיסא, וגם מצב-ביניים: מוסגר.

"וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר. אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת, והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים. וראה הכהן את הנגע בעור הבשר, ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו, נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא את. ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים. וראהו הכהן ביום השביעי, והנה הנגע עמד בעיניו לא פשה הנגע בעור, והסגירו הכהן שבעת ימים שנית. וראה הכהן אתו ביום השביעי שנית, והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור, וטהרו הכהן, מספחת הוא, וכבס בגדיו וטהר. ואם פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו אל הכהן לטהרתו, ונראה שנית אל הכהן. וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור, וטמאו הכהן, צרעת הוא" (ויקרא יג, א-ח).

מה עניינו של "סגר" זה, שעשוי אפילו להיות מוכפל "שנית" - מה מטרת הסגר ומה הלכותיו של המוסגר בפרק זמן זה?

הלכתית-מעשית התשובה ברורה, שכן כך כתבה המשנה (מגילה פ"א מ"ז): "...אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה", וכך פסק הרמב"ם (פירוש המשנה, שם): "...ומצורע מוסגר... ומוחלט... והושוו שניהם לטומאה ושילוח מחוץ למחנה". ואולם, ככל שהדבר נוגע להיבט הפרשני, דעת רלב"ג שונה:

"והסגירו הכהן שבעת ימים שנית - ...הוצרכה התורה להורותנו זה הענין, כי היה אפשר שנחשוב שזה הוא כתם בעור לבד, לא עיפוש בבשר, ולזה לא נשתנה ענינו כלל, אבל יהיה טעון הסגר שני לבחון עוד ענין זה הנגע... ואחשוב שהטעם בזה ההסגר הוא הטעם בעינו אשר בשילוחו מחוץ למחנה, כדי שלא ישא ויתן עם בני אדם ויתעפשו מזה החולי; וכאילו זה דבר ממוצע בין הטהרה והטומאה, כי לא יצא מהעיר, ולא ישא ויתן עם בני אדם...".

לדידו אפוא, אין מוציאים את המוסגר מחוץ לעיר, אך גם לא מאפשרים לו להסתובב ברחובות העיר. הוא נשאר ספון בביתו, כך שהוא אומנם מבודד מהחברה, אך אינו מורחק מהעיר: "דבר ממוצע בין הטהרה והטומאה".

גישת רלב"ג צויינה על ידי רבי חיים - אח המהר"ל, בספרו באר מים חיים: "...והרלב"ג פירש טעם דהסגר כאילו הוא ממוצע בין הטהור ובין הטמא, ולכך לא יצא מן העיר וגם לא ישא ויתן עם כל אחד". רבי חיים טען כנגדה, כי "אין 'והסגיר את הנגע' מתיישב לפי זה כדפריש", שכן לרלב"ג לא "הנגע" הוא המוסגר אלא האדם הוא שמוסגר. ואולם, רגליים לדבר שתימוכין לא מבוטלים לדרכו של רלב"ג - למיצער רש"י.

כך עולה משטח סגנונו של רש"י על אתר - "יסגירנו בבית אחד ולא יראה עד סוף השבוע...", וביותר כך עולה מדבריו של רש"י למסכת מועד קטן (ז ע"א, במהדורתו של אפרים קופפר): "...ואינו מצריכו שילוח חוץ למחנה, דנוח לו לזה שיהא מוסגר וישמע קול בני אדם, ואל יצא חוץ למחנה מוחלט...". ואכן, הריטב"א כתב: "נראה כי רש"י ז"ל סובר כי מצורע מוסגר, כיון שעדיין דינו תלוי, אין לו שילוח ממש, אבל יש לו ענין שילוח שאין לו לצאת חוץ בין בני אדם". כך גם סברו תוספות, שדעת רש"י היא "דמוסגר אינו משתלח חוץ לג' מחנות", אם כי הם טענו שרש"י "חזר בו".

בכל אופן, תהא דעת רש"י - בסופו של דבר - אשר תהא, דעת רלב"ג ברורה: כל עוד לא הוכרע סופית דינו כטמא, אין סיבה לשלחו מחוץ למחנה. נכון הוא שצריך להגן על החברה, ולכן יישאר סגור-ספון בביתו, אך מכאן ועד ריחוקו מהעיר הדרך רחוקה. יתכבד אפוא וישב בביתו. ■

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בעקבי הכתב והקבלה
כבר חז"ל נתנו דעתם ללשון "החגיגית" בה פותחת התורה, בתארה את נגעי...
המשך בעמ' 2

הצרעת כהתראה לחושא
המחלה הקרויה בימינו "צרעת" אינה הצרעת המוזכרת בתורה, לא מצד...
המשך בעמ' 2

שיעור צמח בן
נערים כפני זקנים
בתיאור של הנגעים השונים וסימניהם, אנו מוצאים כמה הבדלים ביניהם...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
ואם פרוח תפרח הצרעת
ז"ל אומרים (במדבר רבה ז, ה), ש"הצרעת באה על צרות עין"...
המשך בעמ' 4

שביבים

- וביום השמיני ימול בשר ערלתו
- זאת תורת היולדת, לזכר או לנקבה
- אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת
- מצורע חשוב כמת
- עץ ארז ושני תולעת ואזוב

המשך בעמ' 5

בעקבי רלב"ג

פרשת מצורע

/ הרב פרופ' נריה גוטל

בעקבי רלב"ג - פרשת מצורע/ הרב פרופ' נריה גוטל

כבר חז"ל נתנו דעתם ללשון "החגיגית" בה פותחת התורה, בתארה את נגעי הבתים: "כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחוזה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמור כנגע נראה לי בבית" (ויקרא יד, לד-לה). רש"י על-אתר סגנן את תשובתם בלשון זו: "ונתתי נגע צרעת - בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן".

את רלב"ג הטרידה לא רק שאלה זו, אלא גם שאלה הגותית מובהקת: וכי יתכן שבורא עולם ינחיל רע על האדם? לשאלה זו נותן רלב"ג דעתו כמה וכמה פעמים, ובהקשר זה של הנגעים הוא מפנה תחילה לתשובת חז"ל האמורה, שאכן ב"בשורה" מדובר, בשל "מטמוניות" האמוריים. ברם, רלב"ג אינו מסתפק במענה-דרושי זה, ולצידו הוא מציע מענה "פשטי" יותר, לשתי השאלות:

> "וגם אפשר עם זה שיהיה הנגע מתחדש בבתים על צד ההשגחה... לשמור העומדים בבית מהמפולת; וזה, שהם ישבו בבתים אשר לא בָּנוּם, ולזה היה אפשר שיהיו רעועים ונכונים אל הנפילה, לרוב זמן זה הבנין, והם לא ידעו זה. ולזה היה ד' יתעלה מראה בבית ההוא, על צד ההשגחה, זה ההפסד אשר לאבני הבית בקירות הבית".

עם ישראל נכנס לארץ ישראל ומתיישב במיבנים שלמיצער חלקם כבר עתיקים וישנים, מטים ליפול ומסוכנים. נגע צרעת הבית שמחייב את "פירוקו" של הבית, הוא אפוא הצלת נפשות, פשוטו כמשמעו, לבל ייפול - חלילה - הבית על יושביו. הסרת חשש כזה, שהוא נחלת כל הנכנס לדור בבית ישן, הוא בוודאי "בשורה טובה".

הצרעת כהתראה לחושא

/ הרב יעקב הלוי פילבר

המחלה הקרויה בימינו "צרעת" אינה הצרעת המוזכרת בתורה, לא מצד סימניה ולא מצד דרך הטיפול בה ולא מצד הסיבה שבגללה היא תוקפת את האדם. הצרעת הכתובה בתורה באה כעונש על התנהגות האדם ובעיקר על כשלונו בדיבורו. כמו אצל משה שטען כלפי ישראל: "והן לא יאמינו לי" ונענש: "והנה ידו מצורעת כשלג", וכך אצל מרים שדיברה במשה ונענשה: "והנה מרים מצורעת כשלג". הרמב"ם בסוף הלכות טומאת מבחין בין סוגי הצרעת שבתורה וכך כתב: "הצרעת הוא שם האמור בשותפות כולל ענינים הרבה שאין דומין זה לזה. שהרי לובן עור האדם קרוי צרעת, ונפילת מקצת שיער הראש או הזקן קרוי צרעת ושינוי עין הבגדים או הבתים קרוי צרעת". וגם בין סוגי הצרעת הללו הוא מבחין בין צרעת הגוף לצרעת הבגדים והבתים, וכך כתב: "וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראה אותו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל להזהירן מלשון הרע". הופעת הצרעת אצל החוטא דומה לעליית חום הגוף אצל החולה, שתפקידו להודיע לאדם שמשהו משובש בבריאותו ושעליו לטפל בעצמו, שאם לא, מחלתו תתפתח והיא עלולה לסכן את חייו. ובמובן זה חום החולה הוא חסד מההשגחה העליונה לטובת החולה, כך לפי הרמב"ם יש לראות את נגע הצרעת המופיע אצל החוטא, שגם לו תפקיד של התראה להודיע לאדם שמשהו משובש אצלו מבחינה מוסרית ועליו לקחת עצמו בידים ולטפל בעצמו, לשפר את התנהלותו המוסרית, שאם לא כן מצבו ילך ויעשה רע יותר. על כן לפי הרמב"ם אין הצרעת תוקפת בתחילה את האדם במלוא חומרתה אלא מתפתחת מן הקל אל הקשה, תחילה בקירות הבית, אח"כ בכלי ביתו, אח"כ בבגדים, ורק לבסוף היא מגיעה לעור הגוף, וכך מתאר זאת הרמב"ם שם: "שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו, אם חזר בו יטהר הבית. ואם עמד ברשעו עד שהותץ הבית משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן, אם חזר בו יטהר. ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו, אם חזר בו יטהרו. ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהיא הליצנות ולשון הרע".

לפי הרמב"ם נגע הצרעת מתחיל בבתים, ואילו במסכת סנהדרין (עא א) נחלקו חכמים לגבי "בית המנוגע", לפי דעה אחת: "בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב דרוש וקבל שכר". אמנם הגמרא שם מביאה עדויות אחרות, האחת של רבי אליעזר ברבי צדוק: "מקום היה בתחום עזה והיו קורין אותו חורבתא סגירתא", ואחרת של רבי שמעון איש כפר עכו: "פעם אחת הלכתי לגליל וראיתי מקום שמציינין אותו ואמרו: אבנים מנוגעות פינו לשם". אך לפי הסדר של הרמב"ם שהצרעת מתחילה בנגעי בתים, ולאחריה באה צרעת בגדים ורק לבסוף מסתיימת בצרעת הגוף, לכאורה לפי הדעה שבגמרא שמעולם לא היה בישראל בית המנוגע, איך בכל זאת אנו מוצאים במקרא מקרים של צרעת הגוף, כמו: "וארבע אנשים היו מצורעים פתח השער" (מלכים ב, ז ג) או כמו עזריה מלך יהודה שכתוב עליו: "וינגע את המלך ויהי מצורע עד יום מותו" (מלכים ב, טו ה) או המלך עוזיהו שנאמר עליו: "כי אמרו מצורע הוא" (דבה"י ב, כו כג), איך הם לקו בצרעת מבלי שקדם להם נגע בבתיהם? ואכן ה"ספורנו" בפרשתנו (יג מז) מפרש כמו הרמב"ם שנגעי בגדים ובתים הוא דבר פלא שבא לעורר את האדם

להתבונן במציאות הבורא, גודלו וטובו. אלא שהוא מוסיף שלא הכל זוכים ל"חמלה" זו של ההשגחה העליונה, כמו למשל אומות העולם שדרשו חז"ל (נגעים פי"א מ"א): "שאין בגדי גויים מטמאים בנגעים". והוא מוסיף בפירושו שם שגם בישראל לא הכל זכו להנהגה פלאית זו אלא רק יחידי סגולה, אותם שנגע הצרעת יעורר אותם להתבונן על מציאות הבורא גדלו וטובו, שהוא רב חסד ואמת העושה צדקה ומשפט, וסופו שיביא אותם לתקן את דרכם. אבל ה"נרדמים" - שלפי הספורנו - "הם כל בני הנכר ורוב האומה הישראלית" הם אינם זוכים שההשגחה העליונה תנהג עמם בהנהגה על טבעית של נגעי בתים ובגדים, אלא בהנהגה טבעית בלבד. ונראה שלפי הדעה בגמרא שבית המנוגע לא היה מעולם, צריך לומר שהמצורעים המוזכרים בתקופת המלכים היו מצורעים בצרעת הטבעית ולא בצרעת הפלאית שהייתה אות פלא בישראל.

שיעור צמח בו
נערים כפני זקנים

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

בתיאור של הנגעים השונים וסימניהם, אנו מוצאים כמה הבדלים ביניהם. כך שהסימן הטהור או הטמא בנגע מסוים, לא בהכרח יהווה סימן שכזה בנגע אחר. השיער הלבן הגדל בנגעי הגוף, מהווה כסימן טומאה[1]. ואילו בנגעי הזקן רק השיער הצהוב, מהווה סימן שכזה. ואם יופיעו סוגי השיער האלו שלא במקומם - הם לא יהוו סימן טומאה כלל[2].

ההבדל שקיים בין צבעי השיער הטמאים, נעוץ במקום בו הם מופיעים - וכחלק מהעונש שבא על האדם, על פי חטאיו[3]. כך שהחטאים הקשורים לדיבור - כלשון הרע והוצאת שם רע, יגרמו לנגע להיות בראש האדם או בזקנו. ושם הנגע אף מעיד עליו - '**נתק**', כביטוי למי שניסה לנתק בין איש לאחיו בלשון הרע ותוצאותיה.

המקום בגוף בו מתגלה הנגע גם משפיע על עוצמת העונש - כשהכול רואים את שיער ראשו או זקנו, נלקה בצבע הצהוב הבולט. ובכך ניכר לכל, שמקום הוצאת הקול - שסביבו גדל הזקן, הוא זה שלוקה.

ואילו בחטאים של גאווה או עזות מצח, יופיע כנגדו הנגע בגוף האדם. ושמותם אף הם מעידות על כך - '**שאת**' ו'**ספחת**'. כעונש למי שניסה להשיא עצמו בפני האחר, שכעת נספח הוא לו ויורד מגאוותו.

גם צבע השיער שמבשר על הטומאה, משתנה בהתאם לעוצמת וגילוי החטא. כך שבחטאי הלשון הרע, יתגלה העניין בזקן. שכן מאור פני האדם, נמצא בצורת זקנו[4]. וכאשר האדם פוגם בדבר, אזי הוא מוכיח שאין בו מדעת הזקנים - והוא כנער פוחז. ולכן צבע הזקן יהפך לצהוב - כביטוי לצעירות מחשבתו של האדם. מה שאין כן לו יהפוך השיער בזקן ללבן, אז יחשב הדבר לביטוי זקנותו ורוחב דעתו של האדם. כדרך שאמר רבי אלעזר בן עזריה - הרי אני כבן שבעים שנה, לאחר שזקנו הפך ללבן בגילו הצעיר[5].

ואילו בנגעי הגוף הבאים על הגאווה, שם השיער הלבן הוא מבשר הטומאה. שיש בדבר רמז לאדם, שבזה הוא נחשב לזקן נרגן - המתעבר על ריב לא לו. וכשם שהגאווה היא בלב האדם, ולא גלויה כלפי חוץ. כך גם השיער הנסתר שבגוף האדם, הופך ללבן - כסימן לטומאתו.

הדרך בה נטהר האדם כאן וכאן, באה ביום הראות בו שיער שחור חזרה[6] - שהוא כסימן לכך, שהאדם חזר אל מידת אמצעיתו. והלשון הרע או הגאווה, סרו ממנו. אך כל זה בא, רק אם נמצא הוא 'לכל מראה עיני הכהן'. המבחין בשינוי שבא לאדם - לאחר שבוע הבידוד שנכפה עליו, להיות בו מחוץ למחנה. אך אם הנגע נמצא בבית חשוך, או שלא בעיצומו של היום - לא ניתן להבחין, האם השינוי אכן התרחש[7].

מעל כל אלו ישנו רמז נוסף - מדוע דווקא ה**שיער**, הוא מבשר הטומאה והטהרה. כביטוי לבירור שאנו עושים, מול עשיו הוא אבי **שעיר**. שאף הוא הראה עצמו כטהור, ואילו מבפנים הוא היה כטמא. ולכן נמשל הוא לחזיר הפושט טלפיו - לומר טהור אני[8]. משום שבסימנים החיצוניים של הפרסת הפרסה, אכן הוא נראה כטהור. אך בסימניו הפנימיים של העלאת הגירה, אין הוא טהור כלל.

וכאשר השיער הופך את צבעו, רמז הוא לטבע שהשתנה אצל האדם - כשאחז חלילה את מידתו של עשיו. ורק כאשר שב השיער כבראשונה, אות וסימן הוא לתיקון שבא לאדם.

בכל שנה ושנה, אנו קוראים את הפרשות האלו סביב ימי הגאולה שבדורנו. בכדי שנזכה ונבחין בשורשי הדברים, מתי מגיעה השעה בו מיתקנת מידתו של שעיר - כשעולים המושיעים בהר ציון, ושופטים את הר עשיו.

וכל טענה שלהם - עשינו מלחמות, החרבנו גשרים ופרנסנו את ישראל. מתברר כמי שלא נעשתה אלא לטובתם, ועושה המלחמות הוא שחולל אותם[9]. וכך לא נשארת בידם שום טענה או זכות שהיא, ואך ישראל זוכים לישועה הגדולה. כשאיש בעל שיער[10], מבשר לנו את גאולתנו ופדות נפשנו.

1 - **וטמא אותו** יאמר לו טמא אתה ששער לבן סימן טומאה הוא גזירת הכתוב - רש"י ויקרא יג, ג
2 - **בראש או בזקן** בא הכתוב לחלק בין נגע שבמקום שער לנגע שבמקום בשר שזה סימנו בשער לבן וזה סימנו בשער צהוב - שם, כט
3 - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן על שבעה דברים נגעים באים, על **לשון הרע** ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גלוי עריות ועל **גסות הרוח** ועל הגזל ועל צרות העין - ילקוט שמעוני, רל
4 - הדרת פנים, זקן - שבת, קנב.

5 - אמרה ליה לית לך חיורתא, ההוא יומא בר תמני סרי שני הוה אתרחיש ליה ניסא ואהדרו ליה תמני סרי דרי חיורתא. היינו דקאמר רבי אלעזר בן עזריה 'הרי אני כבן שבעים שנה' ולא בן שבעים שנה - ברכות, כח.

6 - **ושער שחור אין בו** הא אם היה בו שער שחור טהור ואין צריך להסגר ששער שחור סימן טהרה הוא בנתקים כמו שנאמר 'ושער שחור צמח בו' וגו' - רש"י ויקרא יג, לא

7 - אין רואים הנגעים בשחרית ובין הערבים, ולא בתוך הבית. ולא ביום המעונן, לפי שהכהה נראית עזה. ולא בצהרים, לפי שעזה נראית כהה - נגעים ב, ב

8 - **בן ארבעים שנה** עשו היה נמשל לחזיר שנאמר (תהלים, פ) 'יכרסמנה חזיר מיער'. החזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפיו לומר ראו שאני טהור, כך אלו גזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים. כל ארבעים שנה היה עשו צד נשים מתחת יד בעליהן ומענה אותם, כשהיה בן ארבעים אמר אבא בן ארבעים שנה נשא אשה אף אני כן - רש"י בראשית כו, לד

9 - אמר להם הקב"ה במאי עסקתם, אומרים לפניו רבונו של עולם הרבה שווקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו. וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל, כדי שיתעסקו בתורה... אמר להם הקב"ה במאי עסקתם, אומרים לפניו רבונו של עולם הרבה גשרים גשרנו, הרבה כרכים כבשנו, הרבה מלחמות עשינו. וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל, כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם גשרים ליטול מהם מכס, כרכים לעשות בהם אנגריא, מלחמות אני עשיתי, שנאמר (שמות טו, ג) 'ה' איש מלחמה' - עבודה זרה, ב:

10 - ויאמרו אליו **איש בעל שער** ואזור עור אזור במתניו ויאמר **אליה התשבי הוא** - מלכים ב א, ח

סיפור לשבת

ואם פרוח תפרח הצרעת

חז"ל אומרים (במדבר רבה ז, ה), ש"הצרעת באה על צרות עין, " כשאדם צר עין ואינו משאיל את כליו הקב"ה משלח צרעת בביתו ומוציא כליו לחוץ, והבריות אומרים: פלוני שלא היה משאיל כליו ואומר שלא היו לו כלים, הרי שהיה לו... כשבא שכן, נוקש על הדלת ומבקש מסור חשמלי- אומר לו צר העין: "אין לי"... כשבאה שכנה לבקש סיר- אומרת אשתו: "אין לי..." והנה, רק מגיעה הצרעת, וכבר מצווה הכהן להוציא את כל הכלים החוצה. לפתע רואים כולם את המסור החשמלי ואת הסיר שוכנים אחר כבוד בבית השכנים המסרבים להשאילם. לפעמים קורה שאדם עושה עוולה מסוימת, והוא סבור שאף אחד לא רואה אותו. אולם, לעיתים, הוא אינו יכול להתחמק ועליו להתמודד עם ההתנהגות הנלוזה שלו עצמו, כפי שמספר המשל שלפנינו:

משל לאדם שהלך ביער ואיבד את דרכו. בעודו תועה בין עצי היער, הבחין לפתע בקוף גדול, ורגעים אחדים לאחר מכן נצנץ רעיון במוחו. הוא קרא לקוף ואמר לו: "אתה יודע שיש בינינו איזשהו דמיון"... "לא שמעתי על כך מעולם"- אמר הקוף- "אבל מה העניין?" "הסתבכתי"- השיב לו האדם- "אולי תוכל להראות לי את הדרך החוצה?" "אין בעיה"- ענה הקוף, והשנים התחילו ללכת בסבך העצים.

לא חלף זמן רב ולפתע נשמעה שאגה אדירה של אריה. כעבור רגעים אחדים הבחינו באריה אימתני רץ לכיוונם. האדם החוויר כסיד, אולם הקוף לא איבד את עשתונותיו. הוא עזר לאדם לטפס על העץ הקרוב שהיה שם ואמר לו: "אל דאגה, לכאן הוא לא יגיע"... האריה שעמד למטה התנפל על הגזע ואיים בקול מבשר רעות : "אני רעב, לא אזוז מפה עד שאחד מכם ירד"...

"אל תדאג"- הניח הקוף יד על האיש שרעד מפחד- "הכול יהיה בסדר". הזמן חלף באיטיות מרגיזה, שעה ועוד שעה... הלילה ירד, והקוף פנה אל האדם: "כעת לילה, עלינו לערוך תורנות שינה, מי יהיה הראשון שיישן?" " לך לישון"- אמר האדם- "אני אשאר לשמור, בין כה וכה לא אצליח להירדם מרוב פחד ... "הקוף נתלה בזנבו על אחד הענפים ונרדם. נותר לו האדם לבדו עם הארי שמתחתיו, מי יודע עד מתי אהיה תקוע כאן, כמו עלה לעץ? הרהר בתסכול. לפתע עלתה בו מחשבה כלשהי: אני אדם, והוא בסך הכול קוף... האריה אמר שהוא רוצה אחד משנינו, אם כן- מי חשוב יותר? הוא עיבד לאט לאט את הרעיון, ואז נתן לקוף מכה חזקה והעיף אותו מהעץ... הקוף התעורר בבת אחת, וברגע האחרון נתפס באחד הענפים וניצל מלועו הפעור של האריה. כעת לא ידע האדם היכן לקבור את עצמו מרוב בושה... מה יעשה? הוא לא העז להרים את עיניו אל הקוף, מצילו היקר, בעוד הוא השיב לו רעה תחת טובה... בלית ברירה חיבק את הענף שעליו ישב ונרדם. שעות אחדות לאחר מכן, העיר אותו הקוף ואמר לו: "קום, האריה הלך"... הוא עזר לו לרדת למטה, והראה לו את הדרך לצאת מן היער הנורא ולהגיע למקום בני אדם. התחיל האדם ללכת, וכעבור רגעים ספורים הוא חש בטפיחה על שכמו. בעודו מסתובב לאיטו, ראה שם את הקוף שאמר לו כך : "עשה לי טובה, ידידי, כשאתה מגיע לשם, אל תספר לאף אחד שיש בינינו דמיון ...

כזה הוא האדם, מחד גיסא הוא נזר הבריאה ותפארתה, ומאידך גיסא- מידותיו הרעות עלולות להפוך אותו לגרוע ולפחות בין בעלי החיים.

שביבים / שאול שיף

וביום השמיני ימול בשר ערלתו

בשונה מכל מצווה, שמברכים עליה רק ברכה אחת, על מצוות המילה מברכים שתי ברכות: האחת, "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מצוות מילה", והשנייה, "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו".

וכבר דנו המפרשים, מדוע באמת נשתנתה דווקא מצווה זו, שמברכים עליה שתי ברכות? וניתנו לכך הסברים שונים. בעל ערוך השולחן (יורה דעה, רסה) מסביר את הדברים כך:

הברכה הראשונה ("אשר קדשנו... וציוונו על המילה") היא ברכת המצוות רגילה, כמו שאנו מברכים על כל המצוות; וכשם שמברכים "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על נטילת ידים" וכד', כך מברכים "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על המילה";

ואילו על הברכה השנייה ("להכניסו בבריתו של אברהם אבינו"), אומר בעל ערוך השולחן שזוהי ברכת הודאה, הנישאת בשמו של הרך הנולד, לקב"ה ; ועל מה ההודאה? על כך שזכה להיכנס תחת כנפי השכינה, בדומה לאברהם אבינו שכרת עמו הקב"ה את הברית בשעתו, ולכן מברך האב עבור הילד ברכת הודאה בשמו: "אשר קדשנו... להכניסו בבריתו של אברהם אבינו". ובלשונו:

"וזהו כאילו התינוק היה מברכה... ולא על עצם המילה מברכין ברכה זו, אלא שע"י מצוה זו נכנס נפש זה תחת כנפי השכינה, ונכנס בברית כלל ישראל, שזהו בריתו של אברהם אבינו שהקב"ה כרת עמו ברית זה. ולכן משיבין העולם, 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה וכו', כלומר שעיקר ההכנסה תחת כנפי השכינה הוא תורה ומעשים טובים, לכן מברכין אותו שיגיע לכלל זה, ואגב אומרים 'לחופה' ג"כ, וגם זהו מצוה...".

זאת תורת היולדת, לזכר או לנקבה

כבר הקשו רבים, שפסוק זה לכאורה אינו במקומו הנכון; שהרי המילים "זאת תורת היולדת" היו צריכות להיכתב בסוף פרשת היולדת, לאחר שהתורה מסיימת לפרט מהם הקרבנות שמביאה כל יולדת (יולדת שידה משגת, יולדת שאין ידה משגת וכו'); ואילו בפועל, המילים "זאת תורת היולדת" כתובות דווקא באמצע קרבנות היולדת , וסדר זה לכאורה תמוה.

בספר "משולחן רבי אליהו ברוך", מיישב הרה"ג אליהו ברוך פינקל את הדברים כך:

הנה, המילים "זאת תורת" מופיעות גם בקרבנות אחרים, כגון בקרבן חטאת (לעיל ו, יח) וכן בקרבן אשם (לעיל ז, א). ושם כידוע דורשים חז"ל שמילים אלו (זאת תורת וכו') באות ללמד, ש"כל העוסק בתורת חטאת, כאילו הקריב חטאת", וכן "כל העוסק בתורת אשם, כאילו הקריב אשם" (מס' מנחות דף קי ע"א), דהיינו, שגם בזמנים שאין קרבנות, מי שלומד את דיני התורה ביחס לקרבן, כאילו הקריב, ולכך רומזת התורה באומרה "זאת תורת החטאת", "זאת תורת האשם". ולפי זה, גם כאן כשכתוב "זאת תורת היולדת", בא הכתוב ללמדנו שהעוסק בתורת קרבן היולדת, בימינו שאין קרבנות, כאילו יצא ידי חובת קרבן זה.

ולפי זה מובן מדוע כתבה התורה את המילים "זאת תורת היולדת" לאחר קרבנות היולדת שידה משגת, ולא בסוף ממש, לאחר פירוט קרבנות היולדת שאין ידה משגת. כיצד? כי הנה, יש לחקור בשאלה מעניינת - מה הדין בימינו (שאין קרבנות) ביולדת עניה, שאין ידה משגת, האם כדי לעסוק בתורת הקרבן ולהיחשב "כאילו הקריב קרבן יולדת", יש לקרוא את הפסוקים העוסקים בקרבנות יולדת עשירה, או שמא את הפסוקים העוסקים בקרבנות יולדת עניה? מצד אחד היה מקום לומר שיש לקרוא את קרבנות יולדת עניה (כי אילו הייתה בזמן המקדש הייתה מביאה קרבן יולדת עניה), אך מצד שני, יש גם סברה הפוכה, שהקריאה תהיה דווקא בקרבנות יולדת עשירה, שהרי בימינו מאחר שאין צורך להביא את הקרבן אלא רק לעסוק בפסוקים, הרי לעניין זה המצוקה הכספית אינה משפיעה. וכך באמת כתב בעל ה"פנים יפות" (לעיל ו, ז) כמו הצד השני, דהיינו, שיש לעסוק בקרבן עשיר, ולא בקרבן עני. ונמצא לפי זה מובן, מדוע כתבה התורה "זאת תורת היולדת" לאחר קרבן היולדת העשירה; שהרי כאמור, עיקר מה שבאות ללמד המילים "זאת תורת היולדת" וכו', היא את העניין הנ"ל של העוסק בתורת הקרבן כאילו הקריב, ולעניין זה הפסוקים שיש לעסוק בהם הם פסוקי יולדת עשירה, ולא פסוקי יולדת ענייה.

אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת

"יש שנתנו טעם לשבח מדוע לוקה המספר לשון הרע בנגע צרעת, לרמז לאדם שילמד לקח מנגע הצרעת, מה הנגוע בצרעת ירבה לחכך את עצמו עוד ועוד, ולרגע נראה לו שמיטיב לעצמו ומרגיע את כאבו, אבל באמת אינו אלא גורע לעצמו, וככל שירבה להתחכך יזיק לעצמו יותר ויותר. כיוצא בזה ממש המדבר לשון הרע, נדמה לו שבדיבוריו הרעים על חברו ירוויח לעצמו, אך באמת אינו אלא כמתחכך בבשרו שאינו מועיל אלא מזיק לעצמו". (באר הפרשה" לרב בידרמן (תזריע, תשפ"ב, עמ' ב' הערה ב').

מצורע חשוב כמת

עונשי התורה הם תמיד 'מידה כנגד מידה', באופן שיש התאמה בין פרטי העונש לבין מהות החטא, מהי המידה כנגד מידה בהשמתו של המצורע במצב של "חשוב כמת"? מה יש במעשהו של המצורע, שעונש של "חשוב כמת" מהווה כנגדו 'מידה כנגד מידה'?

הסבר יפה נותן הרב רפאל ויינברגר בספר "על פרשת דרכים" על פרשיות השבוע : מי שמשתמש לרעה בכוח דיבורו, מחמיץ למעשה את תמצית החיים. שהרי לב החיים, מותר האדם על הבהמה, הוא כוח הדיבור (ולראיה, על הפסוק בספר בראשית, ב, ז, "ויהי האדם לנפש חיה", מתרגם האונקלוס "רוח ממללא", רוח מדברת; כי עיקר חיותו של האדם, הוא כוח הדיבור שבו). כשהאדם לוקח כוח נשגב זה, שנועד במהותו ללמוד, לעודד, להורות ולחזק, משתמש בו לרעה

ומדבר סרה בזולתו, הוא מחטיא את מהות חייו.
לפיכך, נגזר עליו "להיות כמת", עד שיהרהר במצבו, יבנה נכון את עצמו ואת דיבורו ויחזור למצב "חי".

עץ ארז ושני תולעת ואזוב

הפסוק מזכיר שלושה רכיבים המשמשים לטהרת המצורע: עץ ארז, שני תולעת ואזוב.
שלושה רכיבים אלה מוזכרים גם בפרשת חוקת, בעניין פרה אדומה אלא שיש הבדל בסדר הזכרתם: כאן בפרשת מצורע, הסדר הוא "עץ ארז ושני תולעת ואזוב", ואילו בפרשת חוקת, הסדר הוא "עץ ארז ואזוב ושני תולעת". ויש להבין מדוע הסדר שונה.
למעשה, את הסדר האמור בפרשת חוקת ("עץ ארז, ואזוב ושני תולעת") קל יותר להבין, כי הוא בנוי מן הגבוה אל הנמוך; הארז גבוה מן האזוב, והאזוב גבוה מן התולעת, ולכן הסדר הוא ארז, אזוב ושני תולעת. לעומת זאת, הסדר האמור כאן בפרשת מצורע, "עץ ארז, ושני תולעת, ואזוב" לכאורה פחות מובן. מבארים בשם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל כך: הרמב"ם כותב בהלכות דעות (ב, ב) שבכל מידות האדם, יש ללכת בדרך האמצע ולא בדרך קיצונית, במינון נכון ומאוזן. אך כאשר אדם נגוע באופן קיצוני במידה רעה מסוימת, והוא בא כעת לרפא עצמו ממנה, הדרך היא שיטה עצמו תחילה לקיצוניות ההפוכה, ורק אח"כ יתייצב על דרך האמצע, שהיא הדרך הרצויה. לכך, רומזת התורה כאן בעניינו של מצורע, באמצעות הסדר "עץ ארז ושני תולעת ואזוב": מי שנגוע ב"עץ ארז", דהיינו בחטא הגאווה וההתנשאות (שהוא אחד הגורמים לעונש הצרעת), עליו ללכת קודם לקיצוניות ההפוכה, דהיינו ל"תולעת" (שהיא השפלה ביותר ונמוכה אף מן האזוב), ורק אח"כ יתייצב על האמצע בין תולעת לארז, שהוא האזוב.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net